

Handläggare
Anette Jansson
Telefon: 08-508 28 820

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2017-09-19 p.14

Utställning av ny översiktsplan för Stockholm

Remiss från stadsbyggnadskontoret dnr 2015-10143

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Tillstyrka förslaget till översiktsplan med de kompletteringar som föreslås i tjänsteutlåtandet
3. Justera beslutet omedelbart

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Gustaf Landahl
Avdelningschef

Sammanfattning

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 15 juni 2017 att ställa ut förslaget till ny översiktsplan för Stockholms stad. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har fått förlängd svarstid så att ärendet kan tas upp vid sammanträdet den 19 september med omedelbar justering. Översiktsplanen har tidigare varit ute på samråd, vilket miljö- och hälsoskyddsnämnden yttrade sig över den 31 januari 2017.

Miljöförvaltningen anser att denna version av översiktsplanen har utvecklats positivt sedan samrådet. Texten har i flera delar kompletterats, förtydligats och sakfel har korrigerats. Miljö- och hälsoskyddsnämnden hade många synpunkter vid samrådet och förvaltningen bedömer att ett flertal av dessa har tillgodosetts i de omarbetade texterna i detta utställningsförslag. Vissa av synpunkterna från samrådet återkommer i detta yttrande. Miljöförvaltningen har också nya synpunkter på den reviderade texten. Förvaltningen anser att konsekvensbeskrivningen bör kompletteras och förtydligas. Syn-

punkterna rör i övrigt mindre justeringar eller kompletteringar för att korrigera eller tydliggöra olika frågor.

Miljöförvaltningen anser att det nya förslaget till översiktsplan är väsentligt bättre än den nu gällande översiktsplanen – Promenadstaden. Miljöfrågorna har integrerats avsevärt bättre och avsnittet om lokala utvecklingsmöjligheter har gett planen ökad konkretion.

Bakgrund

Stadsbyggnadsnämnden beslutade den 15 juni 2017 att ställa ut förslaget till ny översiktsplan för Stockholms stad. Syftet med utställningen är att, i enlighet med 3 kap. plan- och bygglagen, få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt och att ge möjlighet till insyn och påverkan. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har fått förlängd svarstid så att ärendet kan tas upp vid sammanträdet den 19 september med omedelbar justering.

Utställningshandlingar finns att ladda ner på

<http://vaxer.stockholm.se/tema/oversiktsplan-for-stockholm/oversiktsplanen-uppdateras-granskning/>

Översiktsplanen ska, enligt bestämmelserna i plan- och bygglagen (2010:900), ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön. Planen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.

Översiktsplanen har tidigare varit ute på samråd, vilket miljö- och hälsoskyddsnämnden yttrade sig över den 31 januari 2017. Enligt samrådsredogörelsen har framförallt följande frågor studerats vidare med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet:

- Slutsatser från sociala hållbarhetskommisionen
- Bostadsförsörjning
- Kulturmiljö-, arkitektur- och gestaltungsfrågor
- Klimat- och vattenfrågor
- Allmänna intressen
- Lokala utvecklingsmöjligheter
- Karta över stadsutvecklingsmöjligheter

I korthet har, enligt samrådsredogörelsen, följande ändringar gjorts av översiktsplanen till denna utställning:

- Förslaget har ändrats så att det blivit tydligare och ger mer vägledning.
- Det regionala perspektivet och äldre-, barn-, jämställdhets- och funktionsnedsättningsperspektivet har förstärkts.
- Länsstyrelsens synpunkter har till största delen tillgodosetts.

- Hagsätra- Rågsved har lagts till som ett fjärde fokusområde i utbyggnadsstrategin.
- Tio strategiska samband som är prioriterade i arbetet för ett sammanhängande Stockholm har identifierats.
- Ett särskilt dokument med riktlinjer för bostadsförsörjningen tagits fram och behandlas i en egen process.
- Det allmänna intresset ”Stadens karaktär och gestaltning” har delats i två nya teman, ”Kulturmiljö i en växande stad” och ”Arkitektur och gestaltning”.
- Avsnittet om de lokala utvecklingsmöjligheterna har fördjupats och har fått nya lokala stadsutvecklingskartor.
- Hur riksintressena beaktas i planen som helhet har setts över.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Miljöförvaltningen anser att denna version av översiktsplanen har utvecklats positivt sedan samrådet. Texten har i flera delar kompletterats, förtydligats och sakfel har korrigerats. Miljö- och hälsoskyddsnämnden hade många synpunkter vid samrådet och förvaltningen bedömer att många av dessa har tillgodosetts i de omarbetade texterna i detta utställningsförslag. Synpunkter som förvaltningen emellertid inte ser att de har beaktats är:

- Synpunkter på konsekvensbeskrivningen
- Synpunkter om att kombinationen av ekologisk och social hållbarhet kan ge kostnadseffektiva synergieffekter, samt helhetsgrepp vid upprustning av områden.
- Staden bör inte planera för radhus och villor.
- Det bör förtydligas om förslaget täcker stadens behov av renodlade företagsområden när staden växer.
- Alla verksamheter är inte möjliga att kombinera med bostäder, t.ex. för att de bullrar eller dammar för mycket.
- Mark för viss kommunalteknisk verksamhet bör preciseras, t.ex. plats för masshantering och för större snöupplag.
- Formulera om meningen ”*Bostadsbyggande kan användas för att ... förstärka attraktiva naturområden.*”
- Nämn grönområden i planeringsinriktningen om rörligt friluftsliv.
- Miljökvalitetsnormer för buller nämns inte uttryckligen även om en rad förslag syftar till just det som är normen - *det ska eftersträvas att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa.*
- Komplettering av förtydligande text om buller.
- Stockholms gröna infrastruktur bör göras tydligare på kartor.
- Kompletteringar på kartan för stadsutvecklingsmöjligheter.

Vissa av synpunkterna ovan återkommer i detta yttrande. Miljöförvaltningen har också nya synpunkter på den reviderade texten. Förvaltningen anser att konsekvensbeskrivningen bör kompletteras och förtydligas. Synpunkterna rör i övrigt mindre justeringar eller kompletteringar för att korrigera eller tydliggöra olika frågor. Synpunkterna redovisas enligt översiktsplanens rubriksättning med sidhänvisning för att underlätta ändringar i planen. De viktigaste frågorna att beakta är:

- Konsekvensbeskrivningen bör kompletteras och förtydligas.
- Vattenfrågor bör behandlas i avsnittet *Utgångspunkter*.
- Målet om en klimatsmart stad bör ha en egen underrubrik om *minskad klimatpåverkan*.
- Komplettera texten om grön infrastruktur.
- Stockholms gröna infrastruktur bör synas på karta.
- Komplettera med miljökvalitetsnormer för buller.
- Korrigera fel i texten om en fossilbränslefri stad.

Sammanfattning (sidan 6 – 7)

Sammanfattningen bör kompletteras med ett stycke om betydelsen av att ta in vattenfrågorna tidigt i planeringen för att undvika risken för att detaljplaner överprövas av länsstyrelsen p.g.a. brister i redovisningen av hur planen påverkar möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. Det gäller särskilt som lagstiftningen om miljökvalitetsnormer för vatten är på väg att skärpas.

Utgångspunkter (sidan 10 – 13)

I utställningsversionen har nämndens detaljsynpunkter och önskemål gällande vattenfrågor och miljökvalitetsnormer för vatten i huvudsak tillgodosetts genom kompletteringar i avsnittet *Klimat, miljö, hälsa och säkerhet*. Dock har inte vattenfrågor satts in i en kontext i översiktsplanen och de behandlas inte i avsnittet *Utgångspunkter*. Detta avsnitt bör därför kompletteras med vattenfrågornas betydelse i planeringen för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas i stadens vattenförekomster.

En sammanhängande stad (sidan 22 – 23)

Framtidens urbana stråk (sidan 22)

I beskrivningen av framtidens urbana stråk saknas godstrafiken. Miljöförvaltningen föreslår att meningen nedan kompletteras med kursiv text:

”Med en tydligare prioritering av gång- cykel- och kollektivtrafik, tillsammans med fortsatt framkomlighet för *gods- och* biltrafik, kan god kapacitet upprätthållas.”

En klimatsmart och tålig stad (sidan 26 – 27)

Ny rubrik om minskad klimatpåverkan (sidan 26)

Miljöförvaltningen framförde vid samrådet att minskad klimatpåverkan bör synliggöras mer i ÖP. Klimatpåverkan nämns nu oftare, men förvaltningen anser fortfarande att frågan kan belysas tydligare. Miljöförvaltningen anser att målet om en klimatsmart stad ska ha en egen underrubrik om *minskad klimatpåverkan*, där det samlat beskrivs hur denna fråga ska hanteras i staden. Det bör beskrivas att minskad klimatpåverkan kan nås med minskade koldioxidutsläpp från energi och trafik, exempelvis genom förnybar energiproduktion (biobränsle, solceller, vindkraft), energieffektivisering i befintlig bebyggelse, energieffektiva nya byggnader, god kollektivtrafik, bil- och cykelpooler, infrastruktur för elbilsladdning och utvecklat cykelvägnät. Dessa frågor tas upp på olika ställen i ÖP, men förvaltningen anser att det saknas en samlad beskrivning. Text som rör denna fråga finns nu under rubriken *En tålig och energieffektiv stad* på samma sida, men den ger inte en heltäckande bild. Det hade varit värdefullt med en samlad beskrivning under avsnittet *En klimatsmart och tålig stad*

Minskad klimatpåverkan nämns under rubriken *klimatanpassade stadsmiljöer* på sidan 27, där det inte hör hemma. Det är viktigt att hålla isär begreppen klimatpåverkan och klimatanpassning, eftersom dessa kräver helt olika åtgärder. Minskad klimatpåverkan innebär att åtgärder vidtas för att minska utsläpp av växthusgaser, medan klimatanpassning innebär att samhället ställs om för att minska negativa effekter av de klimatförändringar som väntas.

Robusta försörjningssystem (sidan 27)

I beskrivningen av storskaliga försörjningssystem saknas gasnätet. Miljöförvaltningen föreslår att meningen nedan kompletteras med kursiv text:

”Det storskaliga försörjningssystem som förser staden med värme, vatten, avlopp, el, *gas*, avfallshantering och digital infrastruktur har vuxit fram över lång tid.”

En livskraftig grön infrastruktur (sidan 27)

Beskrivningen av grön infrastruktur saknar några viktiga parametrarna för en livskraftig grön infrastruktur. Miljöförvaltningen föreslår att stycket kompletteras med följande text:

En livskraftig grön infrastruktur är beroende av större sammanhängande naturområden med väl fungerande spridningszoner mellan.

Trafik och mobilitet (sidan 78 – 84)

Trafikens påverkan på trafiksäkerhet, miljö, hälsa och klimat (sidan 79)

I beskrivningen av trafikens påverkan av bl.a. klimat bör även laddning av el-bilar ingå. Miljöförvaltningen föreslår att stycket kompletteras med följande text:

Framtidens urbana miljö kommer att innehålla en stor andel laddbara fordon. El-laddning av fordon på gator, allmänna parkeringar, i parkeringshus och bostadsområden, samt speciella stationer för snabbaddare måste in i samhällsplaneringen för att påskynda omställningen till en fossilbränslefri fordonsflotta.

Framkomlighet för motorfordon (sidan 84, 4:e stycket).

Miljöförvaltningen bedömer att motorfordons framkomlighet också påverkas av tillgång på drivmedelsanläggningar och föreslår att meningen nedan kompletteras med kursiv text:

”Det är viktigt att ta hänsyn till trafikfunktioner och drivmedelsanläggningars placering med hänsyn taget till leder för farligt gods och person- och leveranstrafikens behov av drivmedel och tillgänglighet som helhet när det sker ny bebyggelse eller ombyggnad av vägar.”

Grön och vattennära stad (sidan 89 – 91)

Karta över grön infrastruktur (sidan 90)

Kartan över grön infrastruktur är otydlig i tryck och det går inte att se den gröna infrastrukturen. Miljöförvaltningen anser att kartan ska göras tydligare.

Klimat, miljö, hälsa och säkerhet (sidan 99 – 105)

För att vägleda läsaren om vad det allmänna intresset i rubriken innehåller för sakfrågor, föreslår miljöförvaltningen att meningen nedan från ingressen kompletteras med kursiv text:

”Stockholms stad har under många år arbetat målmedvetet för att nå hållbarhet i dessa frågor som rör ljudmiljö, luftkvalitet, vattenfrågor, markföroreningar, samt risk för ras, skred och erosion.”

Ljudmiljö i stadslandskapet (sidan 99)

Enlig plan- och bygglagen ska det framgå av översiktsplanen hur kommunen avser att följa gällande miljö kvalitetsnormer. Miljö kvalitetsnormer för buller nämns inte i översiktsplanen och texten

bör därför kompletteras och det av kommunfullmäktige beslutade åtgärdsprogrammet för omgivningsbuller omnämns.

Miljöförvaltningen anser att det är bra att översiktsplanen poängterar att buller i första hand ska åtgärdas vid källan och att man ska ta helhetsgrepp kring buller för att få stadsmiljöer med god ljudmiljö. Förvaltningen saknar dock en skrivning om den metod som i de flesta fall används för att få en god ljudmiljö för bostäder och anser att texten ska kompletteras med följande:

I bullerutsatta miljöer är det viktigt att placera och utforma byggnader så att alla lägenheter får en ljudskyddad sida och uteplats.

Luftkvalitet i den täta staden (sidan 99)

I översiktsplanen anges att ”Även grönska och träd är i många fall gynnsamt för att förbättra luftkvaliteten i stadsmiljön.” Eftersom grönskans påverkan på luftkvaliteten är komplex och i många fall även kan leda till försämrade luftblandning och därmed sämre luft, anser förvaltningen att meningen ska ändras till nedanstående alternativt strykas:

”Även grönska och träd är i vissa många fall gynnsamt för att förbättra luftkvaliteten i stadsmiljön, t.ex. i parkmiljöer eller intill vägar, men trädplanteringar kan också leda till försämrade luftblandning och därmed sämre luft, framförallt i trånga gaturum.”

Farligt gods och andra riskkällor (sidan 103 – 104)

Miljöförvaltningen föreslår att beskrivningen av farligt gods och andra riskkällor kompletteras med följande stycke:

Drivmedelsstationer och bilvårdsanläggningar kan vara en källa till risk, men kan också vara en anläggning som skonar miljön. Drivmedelsstationer har utrustning för hantering av oljehaltigt avfall. Bilvårdsanläggningarna har utrustning för omhändertagande av koppar, zink, bly, krom vilket begränsar miljöpåverkan kraftigt. Drivmedelsstationer skall i framtiden främst lokaliseras till primärleder och framtida leder för farligt gods samt viktiga områden för omlastning av gods för stadens varuförsörjning.

Teknisk försörjning (sidan 106 – 110)

På väg mot en fossilbränslefri stad (sidan 106 – 107)

I översiktsplanen anges att ”Även värme från avloppsvatten bör återvinnas som fjärrvärme.” Detta är en olycklig formulering

eftersom man vid energieffektiviseringar och lågenergibyggnader även kan återvinna värmen från avloppsvatten med avloppsvärmeväxlare i byggnaden. Med den föreslagna formuleringen kan Fortum hävda att sådana lösningar inte ska förekomma. Miljöförvaltningen har haft en hel del diskussioner om detta med Fortum och föreslår därför att meningen kompletteras med kursiv text:

”Även värme från avloppsvatten bör återvinnas *lokalt eller* som fjärrvärme.”

I översiktsplanen anges att "I Stockholms miljöprofilområde Norra Djurgårdsstaden genomförs och prövas smarta elnät och integrering av fjärrvärme med lågenergi- och plushus." Miljöförvaltningen vill uppmärksamma att detta inte stämmer, eftersom plushus inte kan integreras med fjärrvärme, då denna typ av byggnader producerar byggnadens hela energibehov som el. Förvaltningen föreslår att texten stryks alternativt ändras till:

"I Stockholms miljöprofilområde Norra Djurgårdsstaden genomförs och prövas smarta elnät och integrering av fjärrvärme med lågenergi~~hus~~–~~och plushus~~.”

Förvaltningen vill även påtala att försök med smarta elnät även görs i Årsta inom ramen för projektet GrowSmarter.

I översiktsplanen anges att "Satsningar på energieffektivisering av bebyggelsebeståndet från 1960 och 1970-talen är viktiga för att sänka energiförbrukningen." Miljöförvaltningen vill framhålla att i Stockholm är de flesta byggnader som använder mycket energi från 1930-, 40- och 50-talen. Förvaltningen föreslår att texten ändras till:

"Satsningar på energieffektivisering av ~~bebyggelsebeståndet från 1960 och 1970-talen~~ *den befintliga bebyggelsen* är viktiga ~~för att~~ för att sänka energiförbrukningen."

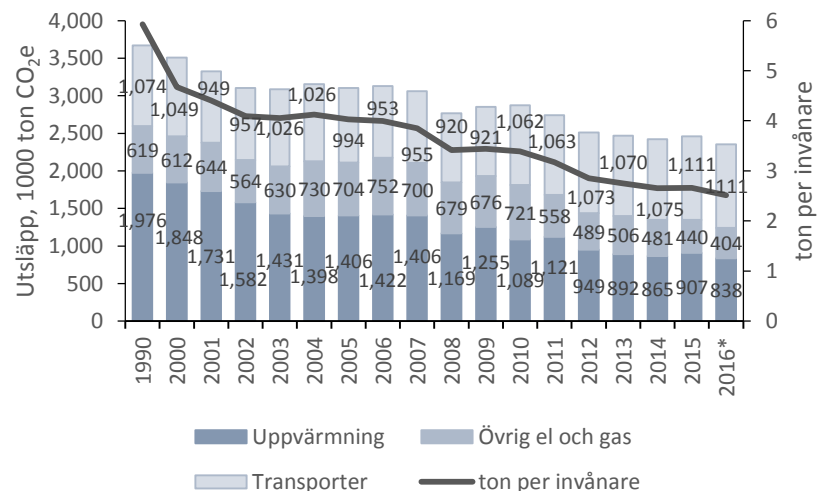
I översiktsplanen anges att "Vad som räknas som nära noll definieras i Sverige av Energimyndigheten." Miljöförvaltningen vill uppmärksamma att detta inte stämmer. Det är Boverket som definierar detta i Boverkets byggregler (BBR). Förvaltningen föreslår att texten ändras till:

”Vad som räknas som nära noll definieras i Sverige av *Boverket* ~~Energimyndigheten~~.”

Stockholms CO₂-utsläpp (diagram sidan 108)

Diagrammet på sidan 108 över Stockholms CO₂-utsläpp är inte det senaste. Miljöförvaltningen presenterar en ny sammanställning för miljö- och hälsoskyddsnämnden den 19 september 2017. Förvaltningen föreslår att diagrammet på sidan 108 ersätts med aktuellt diagram nedan.

Totalutsläpp av växthusgaser och utsläpp i ton CO₂e per invånare.

* Utsläppen för 2016 baseras på delvis prognosticerade värden. (källa: miljöförvaltningen)

Kommunaltekniska ytor för en väl fungerande stad (sidan 110)

I beskrivningen av tekniska system saknas gasnätet. Miljöförvaltningen föreslår att meningens nedan kompletteras med kursiv text:

”Förutom att det behövs välutvecklade tekniska system för stadens försörjning av el, värme, vatten, avlopp, *gas*, och avfall måste en väl fungerande skötsel av hela staden kunna utföras löpande.”

Östermalm / Ladugårdsgärdet (sidan 131)

I översiktsplanen anges att ”Gärdets sportfält kan utvecklas vidare med idrott och som målpunkt för rekreation, och kring fältet kan bebyggelsen utvecklas för att utgöra tydliga kopplingar till det gröna. ... Det är angeläget att stärka det ekologiska sambandet mellan Norra och Södra Djurgården.”

Miljöförvaltningen anser att texten bör förtydligas med att byggnation i den svagaste delen av det ekologiska sambandet bör ske ytterst varsamt så att det ekologiska sambandet inte försvagas ytterligare.

Älvsjö, Långbro, Herrängen och Långsjö (sidan 155)

Miljöförvaltningen anser att stycket om Älvsjöskogens naturreservat ska kompletteras med att det även är angeläget att utveckla det rekreativa sambandet mellan Östra Älvsjöskogen och Hagsätra.

Enskede-Årsta-Vantör (sidan 157)

Kartan bör kompletteras med flera ekologiska samband (gröna pilar) som uppmärksammas i ekologiska utredningar för program och detaljplaner i området:

- Skogskyrkogården – Svedmyraskogen – Hemskogen – Luffarskogen (Östberga).
- Fagersjöskogen – Majroskogen – Svedmyra – Hemskogen.
- Rågsveds friområde – bägge sidor om Magelungsvägen – Hagsätraskogen – Älvsjöbadet – Östra och västra Älvsjöskogen.

Farsta (sidan 161)

På den lokala utvecklingskartan för Farsta finns två pilar för utvecklingsområde för ekologiska samband mellan Rågsveds friområde och Fagersjöskogen. Dessa är markerade som lokalt värdefulla. Miljöförvaltningen anser att dessa bör ändras till regionalt värdefulla, eftersom de pekas ut i RUFS som grönt svagt samband, vilka är avgörande för de gröna kilarna ur ett regionalt perspektiv. I diskussioner kring Rågsveds friområde har denna gröna koppling och dess betydelse diskuterats, bl.a. i relation till att sambandet försvagas i och med utvecklingen av Magelungens strand.

Karta över stadsutvecklingsmöjligheter (sidan 170 – 171)

Den gröna pilen för förstärkning av den gröna infrastrukturen vid Gullmarsplan bör förlängas från Årstaskogen bort till Nackareservatet över Hammarbyskogen. Spridningszonen är idag svag men samtidigt en mycket viktig länk mellan de två skogsområdena. Planering för kompletterande bebyggelse pågår på flera platser inom zonen som sträcker sig över två stadsdelar, och det är därför av största vikt att ha ett helhetsperspektiv över den ekologiska spridningszonen.

En grön pil för förstärkning av den gröna infrastrukturen saknas för sambandet Magelungens strand/Rågsveds friområde vidare mot Fagersjöskogen.

Konsekvensbeskrivning (bilaga)

De synpunkter på konsekvensbeskrivningen som miljöförvaltningen förde fram i tidigare skede kvarstår i flera fall. Miljöförvaltningen

framförde tidigare att det var viktigt att konsekvensbeskrivningen kompletterades i vissa avseenden.

Planens miljöbedömning uppfyller de krav som ställs i 6 kap. 12 § miljöbalken. Det är bra att miljöaspekterna integrerats i de olika avsnitten i förslaget till översiktsplan och inte som tidigare utgör ett bihang. Konsekvensbeskrivningens upplägg, även med den tabell som finns på sid 52-53, gör att det dock är svårt att utläsa vilken miljöpåverkan som de som gjort miljöbedömningen anser att förslaget har i olika avseenden. Det bör förtydligas.

Enligt 12 § 2 ska en MKB innehålla en beskrivning av miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs, det så kallade nollalternativet. Det är naturligtvis svårt att identifiera ett tydligt 0-alternativ när det gäller en översiktsplan. Tanken med ett 0-alternativ är ju att beskriva vad som skulle ske om ingen ny översiktsplan beslutas. Men det långt ifrån självklart hur utvecklingen skulle bli med ett sådant alternativ. Men det hade emellertid varit värdefullt om WSP i miljöbedömningen redovisat om och i så fall vilken skillnad i miljöpåverkan som föreligger mellan den gamla och nya översiktsplanen. Det gäller särskilt som den nya översiktsplanen i många avseenden är väsentligt bättre än den som gäller nu.

SLUT